

UNIDADE DIDÁCTICA INFANTIL

IDADE RECOMENDADA: Entre 3 e 6 anos.

DURACIÓN: 1 sesión de 40-50 minutos (o profesorado e as persoas monitoras adaptarán á duración das sesións do seu centro educativo ou espazo de traballo).

OBXECTIVOS XERAIS

1. **Coñecer a realidade na que viven millóns de persoas,** que non poden exercer o seu dereito á educación, ben por falta do investimento necesario ou por situacións de conflito, violencia, desastres naturais, crises sanitarias, cambio climático ou desigualdade social.

2. Comprender como a **educación en emerxencias debe ser transformadora, inclusiva e proporcionar un espazo seguro** para garantir protección e un futuro mellor para as nenas, nenos e adolescentes, as súas familias, comunidades e países.

3. Comprender que a **educación ten un impacto positivo** e é unha panca de cambio e transformación, xa que permite saír da pobreza, rematar coas desigualdades e vivir en sociedades máis xustas e sostibles

4. **Coñecer os retos e obxectivos que nos quedan** para garantir unha educación inclusiva, equitativa e de calidade para todas as persoas e en todas as partes do mundo durante toda a vida (ODS 4).

5. **Xerar conciencia crítica e transformadora, para que os centros educativos asuman o compromiso de crear,** climas de convivencia positiva, tolerancia e respecto á diversidade promovendo comunidades educativas de acollida.

6. **Asumir, como cidadanía activa, a propia responsabilidade fronte a situacións inxustas e de desigualdade que xeran as situacións de emerxencia** e comprender que todas as persoas podemos facer algo para cambialas.

COMPETENCIAS CHAVE QUE SE TRABALLAN

Recollidas no Real Decreto 95/2022, do 1 de febreiro, polo que se establece a ordenación e os ensinos mínimos da **Educación Infantil:**

- Competencia en comunicación lingüística.
- Competencia persoal, social e de aprender a aprender.
- Competencia cidadá.
- Competencia emprendedora.
- Competencia en conciencia e expresión cultural.

CONTEXTO E XUSTIFICACIÓN

A educación é un dereito humano fundamental que permite o desenvolvemento individual e colectivo para construír sociedades que promovan a convivencia pacífica e as oportunidades de vida digna. A Axenda 2030 concrétao en varios dos seus obxectivos de desenvolvemento sostible (ODS). Así, o ODS 4 subliña a educación equitativa, inclusiva e de calidade; o ODS 16 destaca a importancia de crear sociedades pacíficas e inclusivas; o ODS 11 busca cidades seguras e sostibles, o que incide na relevancia de educar á cidadanía consciente dos seus dereitos e responsabilidades; e o ODS 5 faise máis necesario ca nunca pola desigualdade de acceso á educación en situacións de emerxencia, especialmente para as nenas e mulleres.

Estímase que **no mundo 234 millóns de nenas, nenos e adolescentes sofren as consecuencias dos conflitos bélicos, o cambio climático, os desprazamentos forzosos e as crises prolongadas, o que desemboca unha vulneración do seu dereito á educación** (Entreculturas, 2024). A isto débese engadir 43,4 millóns de nenas e nenos que tiveron que fuxir dos seus fogares pola forza. (Entreculturas, 2024). Por estas circunstancias, en moitos casos estas nenas, nenos e adolescentes non poden ir á escola. Isto interrompe a educación e imposibilita que cumpra a súa función como elemento de paz e protección fronte ás consecuencias e impactos directos de novas crises e emerxencias na infancia, en relación con perigos como a trata, a explotación laboral, o recrutamento para a guerra, o matrimonio infantil, así como situacións de desprazamentos forzosos, emerxencia de saúde pública (epidemias, pandemias), desastres naturais e consecuencias do cambio climático (secas, inundacións, terremotos, tifóns, furacáns...), conflitos armados, crises esquecidas, fame e pobreza. As consecuencias desta situación agrávanse para as nenas e mulleres..

EN SITUACIÓNS DE EMERXENCIA, A EDUCACIÓN É MOTOR DE CAMBIO E SALVA VIDAS.

Contribúe a que nenos, nenas e adolescentes poidan superar situacións de angustia, terror, inseguridade, estrés, desenvolvendo a súa resiliencia, dotándoos de ferramentas e espazos seguros para unha recuperación física e emocional. Ademais, grazas á educación, seguen adquirindo habilidades básicas e rompen co círculo vicioso da inxustiza, o que garante oportunidades futuras de vida digna e sostible.

A educación en emerxencias é un dereito que debe estar en todas as axendas políticas cando se vai actuar en contextos humanitarios e de emerxencia. En 2023 non se logrou manter o crecemento do finanzamento da educación en emerxencias, cunha caída do 9 % respecto ao ano previo e dun volume de 805 millóns de dólares *(A educación en emerxencias. Unha táboa de salvación - Educo, 2023).*

A educación promove competencias persoais, emocionais, sociais e cívicas, á vez que permite o desenvolvemento académico das persoas. A educación en valores, transformadora, ou educación para unha cidadanía global que permita apreciar a riqueza da diversidade e facilite a comunicación coas demais persoas, é a única vía para erradicar a violencia e construír unha cultura de paz. Debe investirse en programas educativos flexibles e de calidade, que garantan un entorno seguro.

En resumo, **a educación é chave para fomentar a xustiza social e xerar desenvolvemento sostible da sociedade garantindo unha vida digna**. A súa promoción en situacións de emerxencia é crucial para lograr un futuro mellor, combatendo a pobreza e a desigualdade. Tamén se trata da única forma de acabar coa intolerancia e a violencia tanto nos entornos educativos como no conxunto da sociedade, e é unha ferramenta imprescindible para favorecer unha resolución pacífica dos conflitos e promover unha cultura de paz.

A consecución do ODS 4 non será efectiva se non se asegura o acceso á educación tamén en contextos de crise e emerxencias.

A CME AGRADECE

ás persoas implicadas na elaboración dos contidos destes materiais didácticos, así como a quen acepta estas suxestións e as pon en práctica co alumnado. Deste xeito, confirman o seu compromiso coa construción dun mundo mellor, conscientes do poder transformador da educación neste período, centrando a atención na súa garantía en situacións de emerxencia

SESIÓN CONTO ESCENIFICADO "UN TESOURO APARECEU NA CASA"

MATERIAIS

Un cofre ou caixa, unha toalla grande, un cepillo de dentes, esponxas de cores e un peite e unha **lanterna**. Utilizaremos tamén o conto «Un tesouro apareceu na casa», que forma parte do libro Xogando baixo o ceo vermello, de Médicos do Mundo, da autora Sally Suhail Saleh, traballadora da mesma organización.

DESENVOLVEMENTO DA SESIÓN

A metodoloxía que imos empregar é a **dunha historia escenificada e un posterior espazo de diálogo** guiado. O profesorado representará o texto e deixará que o alumnado se sorprenda, conmova e reflexione, para, posteriormente, establecer un diálogo. En moitas ocasións, este dereito á educación é vulnerado e impídese que as nenas e os nenos poidan ir á escola. Así, fomentarase a reflexión sobre o que achega a educación en situacións de emerxencia.

O papel do profesorado terá que ver tanto coa lectura e posta en escena do conto como coa posterior dinamización das reflexións que xurdirán antes, durante e despois do desenvolvemento da historia (sinálanse algunhas reflexións posibles, que se poden adaptar en función do alumnado e das dinámicas da aula).

As sesións aquí presentadas poden ser dirixidas polo titor ou a titora ou calquera membro do equipo docente. O conto aborda as tres áreas da educación infantil: o crecemento en harmonía; descubrimento e exploración da contorna; e comunicación e representación da realidade.

Na educación infantil, o conto ofrece múltiples vantaxes, xa que estimula a imaxinación, enriquece o vocabulario e favorece o desenvolvemento emocional. Segundo o autor e educador Gianni Rodari, **o conto é unha poderosa ferramenta que nos permite explorar realidades diversas e desenvolver o pensamento crítico**. A través de narracións creativas, o alumnado pode aprender sobre valores, resolver conflitos e mellorar as súas habilidades comunicativas. Ademais, o acto de escoitar e contar contos favorece a concentración e a empatía, aspectos esenciais na súa formación integral.

O profesorado preparará o espazo onde escenificará o conto e representará o personaxe de Leyla. **Leyla é a protagonista da nosa historia, unha nena que vive coa súa familia e a súa comunidade nun campamento de persoas en situación de refuxio en Gaza.**

CONTO «UN TESOURO APARECEU NA CASA»

Son Leyla e vivo nun refuxio moi reducido en Gaza coa miña familia e moitas outras máis... Fóra, hai moito barullo, perigo e as persoas choran. Por iso, non nos deixan xogar na rúa coma antes.

No campamento din que é mellor quedarmos dentro para que non nos pase nada. Iso faime sentir un pouco triste, tamén aos meus amigos.

Darémoslle énfase e sacarase un cofre ou caixa onde estarán todos os obxectos necesarios para ir amosando.

Un día, un camión deixou un paquete sorpresa na nosa porta. Era un kit de hixiene, con cousas moi necesarias para mantérmonos limpos e saudables.

Os meus amigos e mais eu estabamos emocionados; foi como descubrir un tesouro. Sabiamos que estes artigos eran importantes para coidar a nosa saúde, pero tamén utilizamos a nosa imaxinación para convertelos en parte dos nosos xogos.

Sacaremos a toalla grande e con ela representaremos un voo.

Había unha **toalla grande**. Con ela, unha tarde voamos a un país afastado, onde os nenos e nenas aínda podían xogar e rir nas rúas e nos parques.

Mostraremos o cepillo de dentes e empregarémolo como un micrófono.

Tamén había un **cepillo de dentes**, que se converteu no noso micrófono. Así que unha noite, preparamos un concerto para as nosas familias. Todos cantamos e bailamos xuntos. Durante uns minutos, pareceume estar de volta no noso fogar de antes da guerra.

A continuación, colleremos o paquete de esponxas de cores e xogaremos con elas coma se fosen animais máxicos.

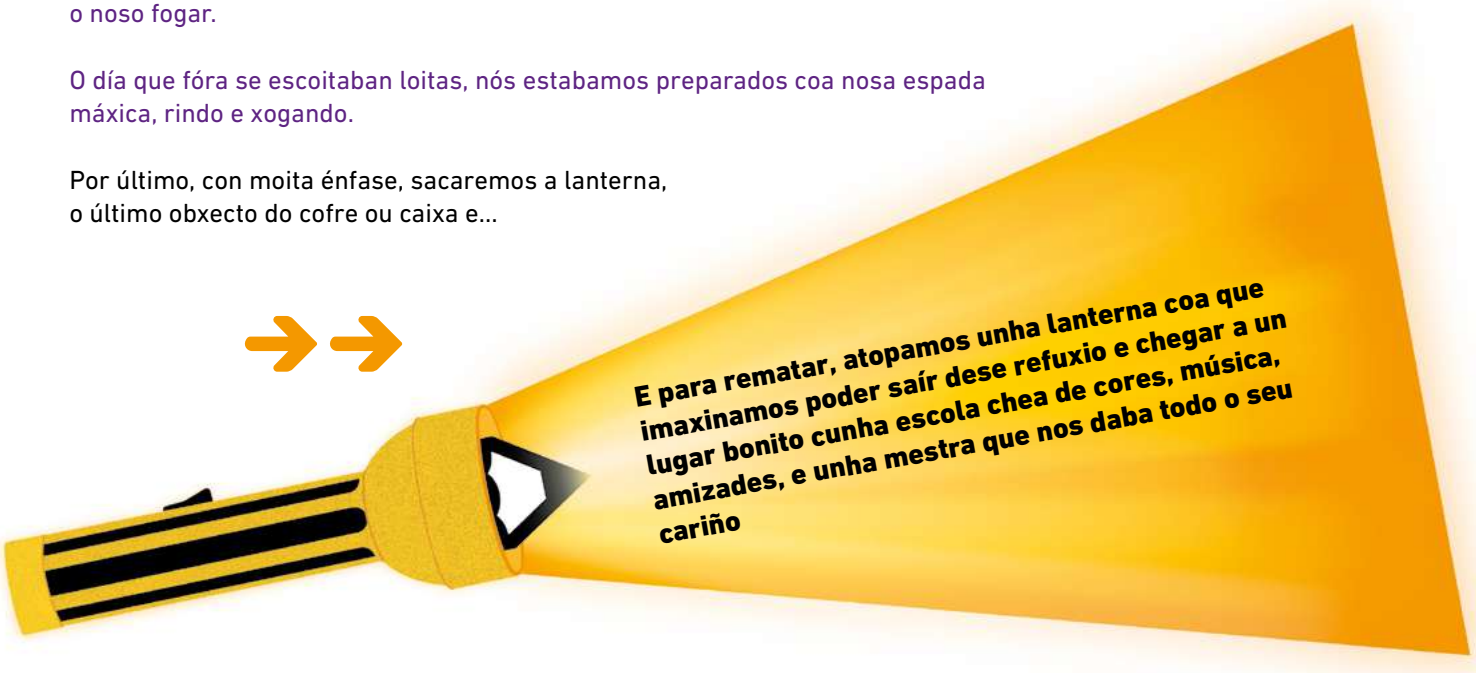
No tesouro, tamén se agochaba un **paquete de esponxas**. Pero no noso refuxio, transformáronse en animais máxicos e amigos que nos facían compaña.

Sacaremos o peite e xogaremos con el coma se fose unha espada.

E non esquezamos o peite. Converteuse nunha espada para loitar contra dragóns invisibles e protexer o noso fogar.

O día que fóra se escoitaban loitas, nós estabamos preparados coa nosa espada máxica, rindo e xogando.

Por último, con moita énfase, sacaremos a lanterna, o último obxecto do cofre ou caixa e...

Aquí convén facer unha pausa na interpretación do conto. Podemos explicar como a lanterna, símbolo da SAME 2025, representa a luz da educación. En tempos de escuridade, cando todo pode parecer escuro e é difícil atopar unha saída, a escola convértese nunha luz orientadora que ilumina o futuro das comunidades.

Os maiores víannos e uníanse aos nosos xogos durante uns minutos. Tamén entendían moi ben a maxia do noso tesouro.

Este tesouro inesperado ensinounos unha lección valiosa: compartir fai que os nosos días sexan mellores e trae alegría e unión. Malia a que fóra a situación é difícil, dentro, cada un de nós atopa motivos para sorrir xuntos.

REFLEXIÓN PARA PEQUENOS GRUPOS NA CLASE ➔

Trala a lectura dramatizada, proponse un diálogo co alumnado sobre as reflexións que se poden extraer do conto presentado. O profesorado a cargo da sesión pode explicar o que a educación achega nestes espazos de emerxencias, dun xeito moi sinxelo para o alumnado, tal e como se indica no Anexo 1: Por que é necesaria a educación en emerxencias?

Proponse un exemplo para orientar o profesorado:

«Como vedes, grazas á lanterna, as nenas e nenos puideron chegar a unha escola. Un lugar onde se sentían protexidos, queridos e acompañados en todo momento polos seus mestres e mestras.

Que obxectos sinxelos poden ser especiais para nós nunha situación difícil ou de emerxencia?

Como podemos facer que as nosas amigas e amigos estean contentos?

Que cousas nos fan felices no cole? (Aquí o noso alumnado pode reflexionar sobre xogar en grupo, estar coas amigas e cos amigos, ter profesores, sentir amor e acollido...).

Agora imos coller a nosa lanterna (debuxo en cartolina) e situar todas esas emocións e sentimentos positivos que nos ofrece a escola ante unha situación de emerxencia».

A continuación, para rematar e conectar coa educación socioemocional (Anexo 2: Fichas socioemocionais), propoñemos encher a lanterna con todas as emocións que sentimos na escola. Poden usarse cariñas, gomets e as fichas emocionais.

Sempre que reflexionamos co alumnado sobre os conflitos, debemos ter especial coidado coa linguaxe utilizada para evitar os discursos de odio (SAME 2024) (Anexo 3: Discursos de Odio)

* Escollemos este conto para traballalo porque a súa autora, Sally Suhail, é nai de dúas nenas, de 7 e 3 anos, e traballadora da organización humanitaria Médicos do Mundo en Gaza. O obxectivo deste conto é poderen falar coas súas fillas sobre a guerra e promover que, «os nenos e nenas aprendan sobre a importancia de vivir nun mundo en paz, onde a saúde de todas as persoas se protexa e se coide».

Segundo as súas propias palabras: *«O que fai que a miña situación sexa diferente é que, por desgraza, eu, como moitas outras persoas en Gaza, teño que vivir nun lugar onde a paz ás veces parece unha historia doutro mundo».*

Podedes atopar o libro na seguinte ligazón: https://www.medicosdelmundo.org/app/uploads/2024/06/CuentosConflictos_MedicosDelMundo_Mayo2024_compressed-2.pdf

Ademais, o conto está adaptado con pictogramas para o alumnado con NEAE (Necesidades Especiais de Apoio Educativo).

CONCLUSIÓN DA SESIÓN ➔

Unha vez que realicemos as dinámicas propostas, reflexionemos co alumnado e teñamos as escenas realizadas e transformadas, só nos queda unha última parte: **a visibilización do que achega a educación en emerxencias (lanternas) e do noso compromiso co dereito á educación.**

É importante concluír a unidade didáctica presentada de forma axeitada para conseguir non só gozar dun momento divertido, senón tamén para alcanzar os obxectivos propostos. Para iso, remataremos a sesión no Punto de Emerxencia e Evacuación PEE todas as persoas participantes xuntas, colocando as diferentes lanternas (Anexo 4: Silueta da lanterna) xunto co elemento da educación.

Dado que o PEE é común a todo o centro educativo e a todos os niveis, podedes atopar as instrucións para elaboralo no documento anexo que aparece na mesma páxina web na que se atopaba esta unidade didáctica.

LEMBRÁMOSCHE **que se os recursos non se axustan aos da túa etapa educativa ou che interesan outros, podes traballalos sen ningún problema, xa que son materiais moi versátiles e fáciles de adaptar.**

ANEXO 1

POR QUE É NECESARIA A EDUCACIÓN EN EMERXENCIAS?

Dende a CME defendemos e reivindicamos que a educación sexa unha prioridade nas axendas políticas e que poida cumprir as seguintes funcións en situacións de emerxencia.

1. PREVÉN E PROTEXE

Mantén a infancia afastada de situacións de conflito, do recrutamento como nenos e nenas soldado, da explotación sexual infantil, do tráfico de persoas ou do matrimonio infantil.

2. CURA E REPARA

Trátase dun espazo estratéxico onde as persoas, especialmente os nenos e nenas que viven situacións de violencia e emerxencia, poden atopar espazos de acollida e protección, xeradores de resiliencia e apoderamento.

3. RECUPERA EMOCIONALMENTE

A escola é un espazo de formación e expresión socioemocional que lle proporciona ao alumnado un lugar de acompañamento e recuperación.

4. FOMENTA A IGUALDADE

A escola é unha ferramenta esencial, un paso preliminar para construír unha aprendizaxe para sociedades non violentas baseada na igualdade e a non discriminación.

5. APODERA

Ofrécelles ás persoas, e especialmente ás nenas, a oportunidade de desenvolvérense e preparárense para a vida, que á súa vez lles permitirá ser axentes de cambio social e gozar das mesmas oportunidades e dereitos.

6. TRANSFORMA

Espazos que constrúen sociedades que promoven a convivencia pacífica e brindan oportunidades para unha vida digna.

A educación é sempre un dereito urxente que non se pode interromper. Sen educación, as nenas e nenos afectados por unha emerxencia enfróntanse a máis dificultades para saír adiante.

ANEXO 2

FICHAS SOCIOEMOCIONAIS

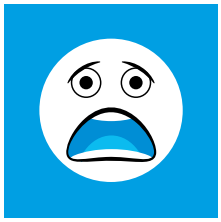
ALEGRÍA

Sentimento pracenteiro ante unha persoa, desexo ou cousa. Impúlsanos á acción. Son múltiples os exemplos de alegría nos nenos, dende merendar as súas galletas preferidas, ata ver os agasallos a mañá de Reis Magos.

TRISTEZA

Sentimento de pena asociado a unha perda real ou imaxinada. Fainos pedir axuda. Situacións nas que os nenos perden algún dos seus xoguetes preferidos ou se enferman as súas mascotas, son momentos de tristeza para eles.

MEDO

Inseguridade anticipada ante un perigo real ou imaxinario. Axúdanos á supervivencia xa que nos fai actuar con precaución. O encontro con algúns animais ou con persoas descoñecidas poden ser exemplos de situacións de temor nos menores.

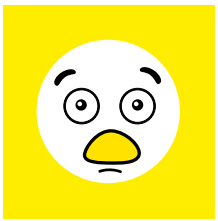
IRA

Inseguridade anticipada ante un perigo real ou imaxinario. Axúdanos á supervivencia xa que nos fai actuar con precaución. O encontro con algúns animais ou con persoas descoñecidas poden ser exemplos de situacións de temor nos menores

ASCO

Desagrado respecto a algo ou alguén. Fainos afastarnos. A situación máis típica nos máis pequenos prodúcese ante determinados alimentos que, ao provocarlles noxo, rexeitan de forma tallante.

SORPRESA

Asombro, desconcerto. Axúdanos a comprender algo novo, porque nos fai buscar respostas ante o descoñecido. Favorece a atención, a exploración e o interese ou a curiosidade.

Fuente: https://www.agendamenuda.es/blog/307-las-6-emociones-basicas-para-educar-a-los-ninos-en-inteligencia-emocional

ANEXO 3

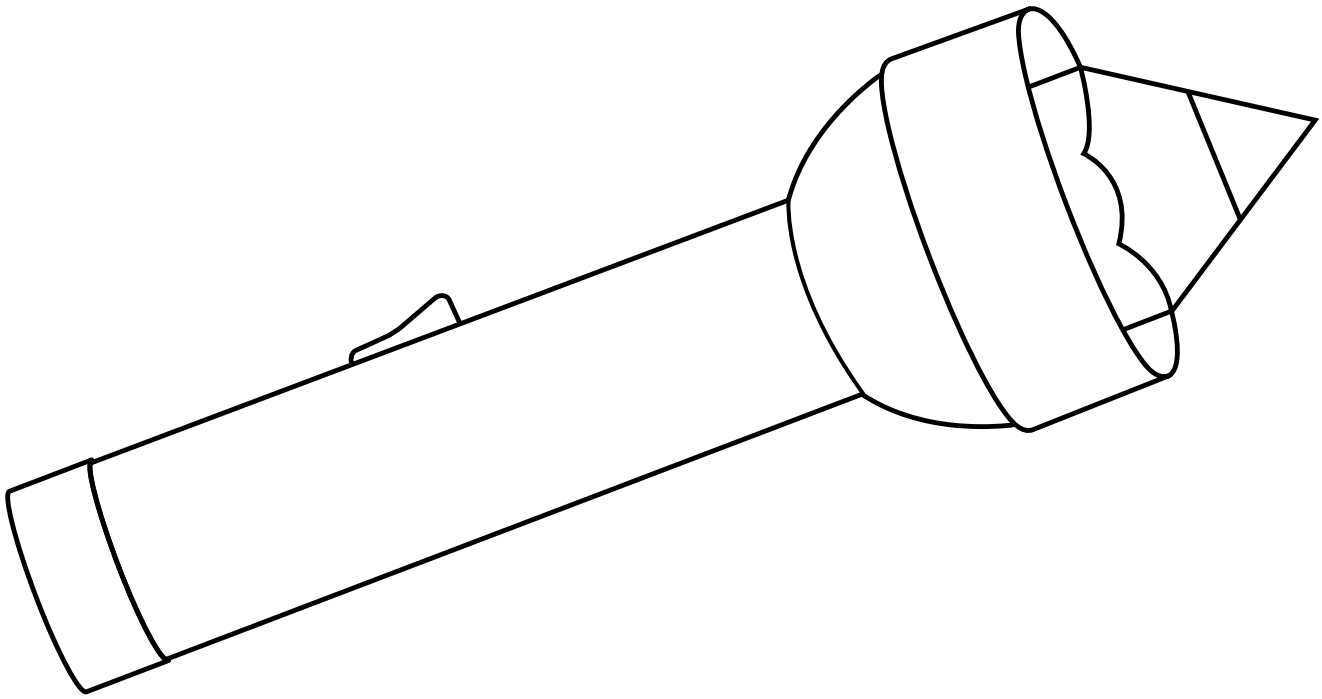
DISCURSOS DE ODIO →

Desde a Campaña Mundial pola Educación (CME) sumámonos á definición do discurso de odio que o entende como toda forma de expresión que difunde, incita, promove e xustifica o odio racial (cultural, relixioso e/ou de procedencia), o odio á discapacidade, ás diferentes situacións de saúde mental, á diversidade sexual e de xénero, o machismo, a aporofobia ou outras formas de odio xurdidas da intolerancia e que minan a democracia, a estabilidade social, a paz e a cohesión/diversidade cultural e o pluralismo (baseada na definición da Rede de Investigación en Comunicación Comunitaria, Alternativa e Participativa, na súa Escola Itinerante de Comunicación). Riccap, VV. AA. 2017 e Nacións Unidas).

Desde a CME apostamos por unha educación que transforme os discursos de odio, que xeran dano tanto a persoas individuais como a colectivos sociais, a través dun enfoque crítico e holístico que, ademais de identificar as súas causas, nos mostre as súas consecuencias. Romper con estes discursos parécenos o camiño para construír un mundo máis xusto, humano e sostible. Cada paso que damos achéganos máis a conseguilo (SAME 2024).

ANEXO 4

SILUETA DA LANTERNA

ANEXO 5

AUTORIZACIÓN

RECORDAD QUE para poder publicar y compartir las imágenes, vídeos u otros materiales donde aparece el alumnado de vuestro centro educativo es imprescindible contar con los **permisos adecuados** de sus madres/padres/tutores o representantes legales conforme son conocedores de que las imágenes serán difundidas por la Campaña Mundial por la Educación a través de sus redes sociales y a través de los canales de las entidades asociadas a la campaña.

Para poder difundir y alzar vuestras voces desde las cuentas en RRSS de la Campaña Mundial por la Educación (Facebook, Instagram, Twitter, Flickair, la página web u los medios de comunicación) dedicadas a la difusión de la SAME y la lucha por el cumplimento del ODS 4, como meta principal, os animamos a:

Compartir los materiales y fotos en la web y/o RRSS de vuestros centros y espacios educativos, etiquetando a la CME España (abajo el listado de las cuentas de la CME). Así desde la CME España podremos darle mayor difusión y llegar así a más ciudadanía.

También podéis compartirlo con la CME España enviando el material a **comunicacion@cme-espana.org.**
En el correo os pedimos que incluyáis la información básica:

• El nombre de centro/espacio educativo:

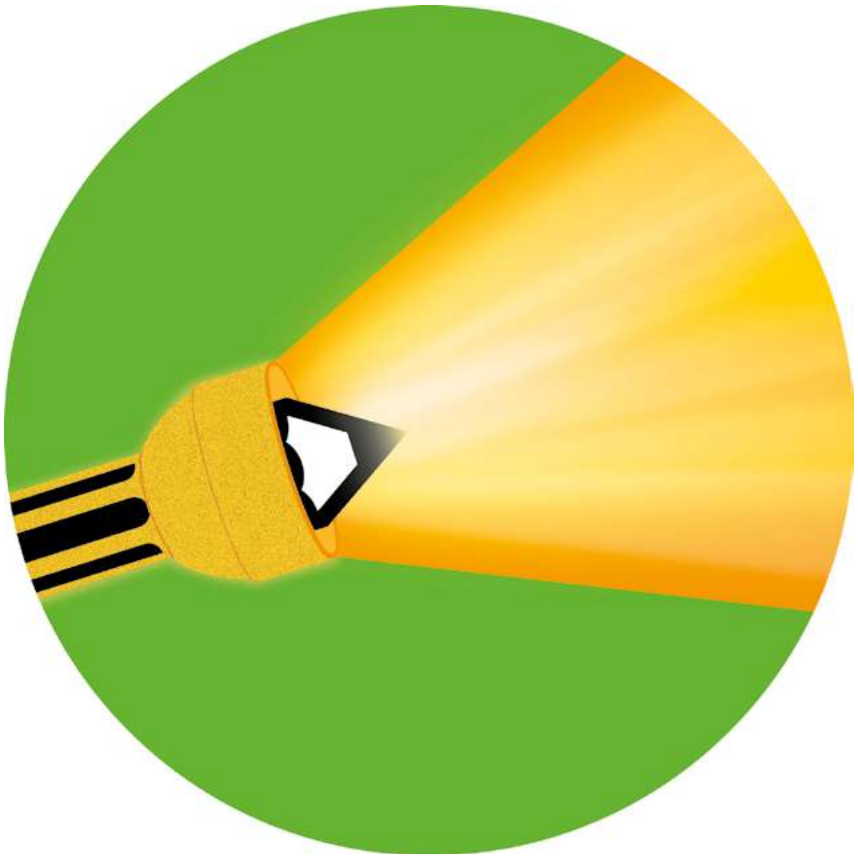
• Quienes han participado (Grado/Grupo/Clase):

• Fecha y el lugar (localidad, municipio, CCAA):

Importante, en el correo por favor, incluid el siguiente párrafo:

"[ENTIDAD], como participante de las actividades realizadas en el marco de la Campaña Mundial por la Educación autoriza el tratamiento de las imágenes y cede los derechos de explotación de las mismas a las entidades que integran la Campaña Mundial por la Educación (CME) que se compartan a través de este correo. La finalidad del tratamiento es dar a conocer o promocionar la CME, así como hacer difusión de la imagen, la voz y los materiales de los participantes a través de cualquiera de los medios o canales de comunicación de las entidades que integran la CME. Puede ejercer los derechos de acceso, rectificación, supresión, oposición u otros por correo electrónico a dataprotection@educo.org y consultar la política de privacidad en https://cme-espana.org/politica-de-privacidad /. La [ENTIDAD] garantiza que cuenta con los permisos pertinentes de las madres/padres/tutores/representantes legales de las niñas, niños y adolescentes objeto del tratamiento de datos personales e imágenes para su cesión a las entidades miembro de la CME."

He leído y acepto. Firma y sello: .....

Campaña Mundial pola
EDUCACIÓN
www.cme-espana.org

Co financiamento de:

Cooperación Española